

อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี

Identity on Title Creation in Short Stories of Thassanawadee

สุทัศน์ วงศ์กระบกถาวร^{1/} วรวรรธน์ ศรียาภัย^{2/} บุญยงค์ เกศเทศ³
Suthas Vongkrabakthaworn / Worawat Sriyaphai / Boonyong Ketthet

^{1, 2} สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Program in Thai Language, School of Liberal Arts, University of Phayao

³ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maharakham University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ รวมเรื่องสั้นของทัศนาวดี 7 ชุด จำนวน 63 เรื่อง ผลการวิเคราะห์พบว่า การตั้งชื่อเรื่องสั้น ผู้ประพันธ์ได้ยึดหลักเกณฑ์การตั้งชื่อเรื่อง แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ, ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง, ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ, ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง ส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์มักเลือกใช้วิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยอาศัยเหตุการณ์สำคัญในเรื่องมาสรุปเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งนอกจากจะเน้นเลือกสรรคำที่กระชับมีความหมายชัดเจนเข้ากับเรื่องแล้ว ยังให้ความสำคัญกับน้ำเสียงของคำที่นำมาตั้งชื่อเรื่องด้วย

คำสำคัญ: อัตลักษณ์การสร้างสรรค, วรรณกรรมเรื่องสั้น, ทัศนาวดี

Abstract

This article aimed to analyze the identity on title creation in short stories of Thassanawadee. Data used for the analysis included the seven sets of short story series with 63 stories written by Thassanawadee. The results of the analysis indicated that in naming the titles of the stories, the author used the criteria of title creation which was divided into 5 categories; naming the titles from main characters, naming the titles from the main themes, naming the titles of from important reasons, naming the titles from characters' behaviors, and naming the titles from proverbs and songs. In this regard, the characters' behaviors, and naming the titles from proverbs and songs. In this regard, the author mostly tended to create the titles of the stories by using the main events in the stories to conclude as the titles of the stories concerned which was not only the choice of concise and meaning words which were suitable to the stories, but also giving the importance to the tone of words which were used as the titles.

Keywords: Identity creation, Short Story, Thasanawadee

บทนำ

ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมบันเทิงคดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย บทละคร เรื่องสั้นล้วนมีโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร มุมมอง ฉาก-บรรยากาศ และลีลาการใช้ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้เขียนจะละเลยเสียมิได้ก็คือหัวข้อเรื่องหรือชื่อเรื่อง ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ปรากฏแก่สายตาผู้อ่าน แม้ว่าในบางครั้งนักวิชาการด้านวรรณกรรมที่เน้นการมองตัวบทหรือเนื้อหาเป็นหลักอาจไม่จัดชื่อเรื่องอยู่ในองค์ประกอบก็ตามที่ แต่ชื่อเรื่องถือว่ามีส่วนสำคัญเกี่ยวโยงกับเนื้อหาและองค์ประกอบอื่นๆ การตั้งชื่อเรื่องจึงถือว่าเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของผู้แต่ง ชื่อเรื่องที่ดีจะเรียกความสนใจจากคนอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่มักเป็นถ้อยคำที่ถือเป็นศูนย์กลางของเรื่อง เรื่องราวจะขยายออกจากความหมายของชื่อเรื่องนั้นไปทุกทิศทาง ครอบคลุมองค์ประกอบที่กล่าวมาไว้ในกรอบอันเดียวกัน และนอกจากเสียงและความหมายแล้วยังปรากฏ “น้ำเสียง” อันชี้ทางอารมณ์ของเรื่องซุกซ่อนและเดินทางติดไปกับเสียงนั้นด้วย ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในเรื่องสั้น ทำให้ได้รู้และเข้าใจแบบวิธีการ แนวคิดของนักเขียนเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรื่อง นับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งด้านการศึกษา วิเคราะห์วิจารณ์หรือเป็นแนวทางในการเขียนเรื่องสั้น ตลอดจนงานเขียนประเภทบันเทิงคดีอื่นๆ บทความนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์การสร้างชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี ในด้านที่มาของการตั้งชื่อเรื่องสั้น โดยจัดแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้แก่ ชื่อเรื่องซึ่งปรากฏในวรรณเรื่องสั้นของทัศนาวดี จำนวน 7 ชุด ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 63 เรื่อง มีดังนี้

1. ในโลกแคบ เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล่าจากชายขึ้นมา, ไทกินปี, เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ, ผู้พิทักษ์, พุทโธ่เอ๋ย, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง และมือปืน

2. ความลับที่ซาปา เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม, สัมพันธภาพ, ความลับที่ซาปา, เยียวบง, หยาดเหงื่อของแม่ และแจกันที่ว่างเปล่า

3. โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือกำแพง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ที่นี้มีแม่ให้เช่า, เทียนดับ ณ ห้วยถลุง, ผู้ช่วยครู, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาน, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, ปลอยเกาะ และริมฝั่งโปโตแม็ค

4. นางฟ้าในดวงจันทร์ เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ สมรภูมิชีวิต, นางฟ้าในดวงจันทร์, นุดสะหวัน, เมืองไมยราบ, ป่าเอียงเอียง, ความหวังของซัป, บรรณาการ, สายใย และสุดท้ายที่บางกอก

5. หมู่บ้านแอโรบิก เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ เคว้ง, มาตามเตียว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, กิ๊กของลุงย่น, หมู่บ้านแอโรบิก, สมภารระดับ 8, ในกรอบเขตโทษ และผู้รับร่าง

6. หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ จิ้งเรียนมาเพื่อทราบ, ข้างหอนาฬิกา, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, นางละคร, นอนสาหล่า, เสื่อม, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสาลัก, เจ้า(หน้า)ที่, บ่ม และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

7. ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม เรื่องที่นำมาวิเคราะห์คือ มือเย็นของคนยาก, ไฟต์บังคับ, ผู้รอคอย, ความลับของหลวงเพื่อน, ถนนชีวิต, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน..ลดความเลว และสภาเหล่าชาว

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ชื่อเรื่องถือเป็นส่วนแรกของเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องนั้นอาจอยู่ในลักษณะของคำหรือกลุ่มคำก็ได้ แต่ไม่ควรยืดเยื้อยาวเกินไปเพราะจะยากต่อการจดจำ การตั้งชื่อเรื่องที่ดีจะเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านได้มาก และใครติดตามตัวเนื้อหาของเรื่องต่อไป ดังนั้นชื่อเรื่องจึงเปรียบเสมือน “ป้ายบอกทาง” แต่มีความพิเศษมากกว่านั้น กล่าวคือ ถ้อยคำต้องมีความแหลมคม ซุกซ่อนเนื้อหา น่าคิดให้เป็นตั้งไฟฉายส่องไปยังตัวเรื่อง ซึ่ง เปลื้อง ณ นคร (2535: 155) กล่าวถึงหลักการตั้งชื่อเรื่องไว้ 3 ข้อคือ ตั้งโดยใช้ชื่อตัวละครสำคัญ ตั้งโดยขมวดปมของเนื้อเรื่อง และตั้งโดยประสงค์จะแสดง

คดีหรือความคิดเห็น ส่วนพินาน แจ่มจรัส (2556: 294) กล่าวถึงการตั้งชื่อเรื่อง สรุปได้ 7 ลักษณะ คือ ตั้งชื่อตามตัวละครสำคัญ ตั้งชื่อตามฉากของเรื่อง ตั้งตามเหตุการณ์สำคัญ ตั้งตามชื่อสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญ ตั้งตามแบบแผนของเรื่อง ตั้งตามสีสรรของเรื่อง และตั้งชื่อด้วยการเข้าใจ

สำหรับอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทการตั้งชื่อเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประเภทคือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

อัตลักษณ์การสร้างสรรคชื่อเรื่องในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี

การศึกษาอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรควรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 เรื่อง ปรากฏว่า ทัศนาวดีตั้งชื่อเรื่องสั้นจากทุกประเภทที่กล่าวมา เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ, ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง, ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร, ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง และตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ ดังนี้

1. ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ

ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญหมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นโดยยึดเอาเหตุการณ์สำคัญที่มีผลต่อเรื่องมากที่สุดมาประมวลเป็นชื่อเรื่อง ปรากฏมากที่สุด จำนวน 23 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนต้นเรื่อง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาน ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนกลางเรื่อง จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายขี่ม้า เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ ความลับที่ซาปา พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม ริมฝั่งโปโตแม็ค สมรภูมิชีวิต เมืองไมยราบ กิกของลุงย่น หมู่บ้านแอโรบิก ความลับของหลวงเพื่อน เรื่องของหมา และเขตชุมชน..ลดความเลว ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนจบเรื่อง จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลม แจกันที่ว่างเปล่า เทียนดับ ณ ห้วยแกลง โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง เหตุการณ์ปกติ ข้างหอนาฬิกา และมือเย็นของคนยาก

1.1 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนต้นเรื่อง

หมายถึง การใช้ข้อความตอนต้นเรื่องหรือตอนเปิดเรื่องมาเป็นข้อพิจารณาในการตั้งชื่อเรื่อง อาจเป็นการเล่าเรื่องโดย

ทั่วไป หรือแสดงให้เห็นฉากเหตุการณ์สำคัญก็ได้ปรากฏจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาน ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เรื่องเล่าบนหน้ากระดาน” ในรวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยรูปแบบของ “จดหมาย” ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของตัวละครเอกที่เขียนถึงหญิงสาวคนรัก เล่าผ่านสายตาของคนกวาดขยะที่อ่านจดหมายฉบับนั้น ดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“..แก้วตาครับ..

คิดอยู่นานเกือบสัปดาห์กว่าจะตัดสินใจเขียนจดหมายฉบับนี้ ความลำบากใจอยู่ที่ว่า เราได้จำกันมานานเหลือเกิน ภายหลังที่เราต่างออกจากบ้านเกิด จนบัดนี้พี่ยังไม่รู้เลยว่า บ้านใหม่ของแก้วอยู่ที่แห่งใด...” (2547: 75)

เรื่องสั้น “ไฟต์บังคับ” ในรวมเรื่องสั้น “พาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม” เป็นตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งที่ตั้งชื่อโดยใช้เหตุการณ์ตอนต้นเรื่องที่ตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์โดนบีบบังคับเมื่อถูกเพื่อนผลักขึ้นไปยืนประคบคุมมวยดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...กลุ่มที่ยืนนอกกันอยู่เบื้องล่างส่งเสียงกันแข็งแซ่พร้อมปรบมือดังซวดๆด้วยความพอใจ เร่งเร้าให้คณะกรรมการรบดีการประคบมวยคู่สุดท้าย แต่เสียงตอกตีใจดังกล่าวกลับเป็นคำกลางแห่งความหายนะ เสมือนภูตผีปิศาจกำลังร้องเรียกหาดวงวิญญาณของผม...” (2557: 29)

1.2 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนกลางเรื่อง

หมายถึง การใช้เหตุการณ์ช่วงกลางของเรื่องมาประมวลเป็นชื่อเรื่อง ส่วนมากจะเป็นสถานการณ์ที่ตัวละครกำลังเผชิญปัญหาหรือกำลังหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายขี่ม้า, เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ, ความลับที่ซาปา, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, ริมฝั่งโปโตแม็ค, สมรภูมิชีวิต, เมืองไมยราบ, กิกของลุงย่น, หมู่บ้านแอโรบิก, ความลับของหลวงเพื่อน, เรื่องของหมา และเขตชุมชน..ลดความเลว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ที่กล่าวถึงกรรมาอินเรย์ตัวของหญิงสาวริมถนนใต้ต้นไม้ในยามค่ำคืน สถานที่แห่งนี้จึงเปรียบเสมือน “เวทีชีวิต” ของหล่อนดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ริมถนน หนุ่มกลัดมันกลุ่มแล้วกลุ่มเล่าแฉะ เวียนเข้ามา เพื่อนหล่อนหายไปทีละคนๆ รวมทั้งสองคนที่ร่วมห้องพักซึ่งตามหลังมาก็จากไปแล้ว

หล่อนถอนใจเบาๆ การปลื้มกายคนเดียวในวินาทีนี้อาจทำให้หล่อนได้ทำงานซ้ำกว่าคนอื่นๆ หรือหากโชคร้าย ก็คงต้องกลับมือเปล่า...” (2550: 13)

เรื่องสั้น “กิ๊กของลุงย่น” ในรวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอรอริก” เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ใช้ฉากเหตุการณ์สำคัญในตอนกลางเรื่องมาตั้งชื่อ ตัวอย่างบทพรรณนาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของลุงย่น ตัวละครเอกดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ย่น ปลัดอวย บอกว่า สาวแก่แม่มายในหมู่บ้านเสร็จแกลไปแล้วมากกว่าสิบราย ต่างกรรมต่างวาระ ม่านรูดที่กระจัดกระจายกันอยู่รอบตัวเมือง แกลเคยไปใช้บริการมาแล้วทั้งนั้น บ้างอาศัยผิวเผลอ บ้างอยากลอง บ้างเมาแล้วฉีก พอโดนแกลหยอดคำหวานหน่อยก็เคลิ้มคล้อยตาม...” (2551: 70)

1.3 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนจบเรื่อง

หมายถึง การใช้ฉาก เหตุการณ์ตอนท้ายเรื่องหรือตอนจบเรื่องมาเป็นชื่อเรื่อง

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สุดทางที่บางกอก” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ที่กล่าวถึงฉากสนามบินนอยไบที่ตัวละครกำลังเดินทางออกจากเวียดนามเพื่อกลับสู่มาตุภูมิของตัวละครเอก ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เครื่องบินกำลังเคลื่อนออกจากรันเวย์ นอกหน้าต่างสายฝนยังคงพร่างพรमลงมาไม่หยุดหย่อน คำพูดสุดท้ายของหล่อนยังคงก้องสะท้อนในความรู้สึก... ลาก่อนนอยไบ...แล้วเราจะพบกันอีก - แน่นนอน...” (2551: 110)

เรื่องสั้น “ข้างหอนาฬิกา” ในรวมเรื่องสั้น “หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ” กล่าวถึงฉากสำคัญในตอนท้ายเรื่องที่ลูกสาวและหนุ่มคนรักเฝ้าเฝ้าจากผับแห่งหนึ่ง ขับรถมาชนแม่ตัวเองซึ่งนั่งขายผักอยู่ข้างหอนาฬิกา ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ร่างของนางแกลไถไปกับพื้น ก่อนกระแทกกับต้นมะขาม นอนแน่นิ่ง เลือดทะลักออกมาจากปาก จมูกเป็นลิ้มๆ เพื่อนพ่อค้าแม่ค้ารูกันเข้ามา สักครูใครคนหนึ่งจึงอุ้มร่างนางขึ้น...” (2554: 47)

2. ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง

ตั้งชื่อจากแก่นเรื่องหมายถึงการกำหนดชื่อเรื่องจากสาระสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอต่อผู้อ่าน โดยปกติการตั้งชื่อเรื่องด้วยการยึดแก่นเรื่องนี้ มักไม่ปรากฏข้อความหรือชื่อนั้นโดยตรงหากแต่เป็นถ้อยคำสรุปที่สามารถคาดเดาหรือคิดขยายความไปถึงรายละเอียดของเรื่องโดยรวมได้ ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่อง ปรากฏอัตลักษณ์การตั้งชื่อเรื่องจากแก่นของเรื่องจำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์, อ้อมอกอันอบอุ่น, สัมพันธภาพ, หยาดเหงื่อของแม่, กำแพง, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, สายใย, ในกรอบเขตโทษ, จากตอนลำดวนถึงสวนอัมพร, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสาสลัก, บ่ม และผู้รอยคอย

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” เป็นการตั้งชื่อเรื่องจากการสรุปเรื่องราวเหตุการณ์ทั้งหมดที่ผู้เขียนนำเสนอเกี่ยวกับความเชื่อด้านไสยศาสตร์ของฝ่ายหนึ่งที่อีกฝ่ายได้พิสูจน์ถึงความจริงดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ทิ้งลงไป พ่อใหญ่ปูกินเหล้าแล้วต้องสูบบุหรี่ ท่านจะคอยพิทักษ์รักษาเราให้อยู่รอดปลอดภัย” ทิดทรงเผด็จการด้วยเสียงอันดัง... (2545: 79)

เรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ผู้เขียนตั้งชื่อโดยสรุปจากความขัดแย้งทางความคิดในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่เปรียบเสมือน “กำแพง” ขวางกั้นไม่ให้สมหวัง ดังบทตัดตอนข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ว่าไปแล้ว ดูเหมือนไม่มีปัญหาอันใดเลยที่ครูบ้านนอกอย่างผมจะร่วมหลอมโรงกับหญิงสาวปริญญาตรีที่ทำงานในบริษัทใหญ่โต โดยภาพรวมแล้วเรื่องมันควรจะราบรื่น หล่อนเองก็เป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ทุกอย่างดูเหมาะสมกลมกลืน แต่มีอย่างเดียวที่เป็นปัญหาใหญ่ก็คือความคิดและข้อตกลงเราหลังแต่งงาน...” (2547: 15)

3. ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร

ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละครหมายถึง การกำหนดชื่อเรื่องโดยยึดเอาบทบาทหรือการแสดงพฤติกรรมของตัวละครเป็นหลัก โดยพฤติกรรมที่ว่านั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเรื่อง ซึ่งชื่อเรื่องที่ได้มานั้น มักสรุปโดยวิธีใช้คำแทนหรือเปรียบเทียบการกระทำของตัวละครดังกล่าวปรากฏจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ในโลกแคบ, ที่นี้...มีแม่ให้เช่า,

ผู้ช่วยครู, บรรณาการ, เคว้ง, สมภารระดับ 8, ผู้รับร่าง, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, เสื่อม และถนนชีวิต

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” ในรวมเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” แสดงให้เห็นถึงชื่อเรื่องที่บอกถึงความ “แปลกแยก” กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ ขัดแย้งกับระบบราชการ ที่คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ อำนาจ เงินตราและตำแหน่ง จึงเปรียบเหมือนว่าตัวละครเอง “โดดเดี่ยว” อยู่ในอุดมการณ์และโลกของตนเอง ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เวร...โลกของผมคับแคบลงทุกที ดูนั่นจะเหลือพื้นที่เพียงห้องนอนแคบๆ บนบ้านพักครูเท่านั้น

เพื่อนร่วมอาชีพมักจะมองผมเหมือนกับว่า พวกเขาได้เจอเจอตัวประหลาด เวลาพบปะหรือประชุมกลุ่ม พวกเขามักจะหันมามองและซุบซิบ...” (2545: 105-106) เรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนใช้พฤติกรรมของตัวละครเอกคือ “ยายจันทา” ที่มากอยเฝ้าหลานชายในห้องเรียนมาเป็นชื่อเรื่อง ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เหตุการณ์ต่างๆภายในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี ยายจันทาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนไปแล้ว โดยเฉพาะสำหรับชั้นปอหนึ่ง ช่วงเวลาที่นั่งเฝ้าหลานนั้น แก่ได้สังเกต ศึกษาเรียนรู้วิธีสอนต่างๆ จากครูประจำชั้น และคอยจดจำรายละเอียดของการเรียนการสอน จนแกค่อยๆ เกิดความรู้สึกซึมซับ และคิดว่าแกเองก็สามารถสอนเด็กปอหนึ่งได้เช่นกัน...” (2547: 65-66)

เรื่องสั้น “บรรณาการ” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” การตั้งชื่อเรื่องเกิดจากพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นอาจารย์ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะเรียกร้องทรัพย์สินของจากลูกศิษย์ ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...อาจารย์คนนี้นี่เป็นเหมือนมหาชีวิตของหล่อนเลยก็ว่าได้ พี่ทองมีเล่าว่าคราวก่อนเมื่อกลับลาวแกขอตามไปด้วย อ้างว่าเพื่อไปดูศิลปะการสร้างวัดซึ่งเป็นเรื่องหลักในงานวิจัยของหล่อน หล่อนต้องออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดและตลอดระยะเวลาสองสัปดาห์ที่แกอยู่เวียงจันทน์ พี่ทองมีดูแลแกเสียยิ่งกว่าพ่อ ใส่ใจมากกว่าสามี...เมื่อถึงวันกลับของอาจารย์ พี่ทองมียังสรรหาของฝากสารพัดจนล้นไม้ล้มมือ...” (2550: 82)

4. ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

การตั้งชื่อจากคำคม บทเพลงหมายถึง การใช้คำหรือข้อความซึ่งเป็นที่รู้จักกันมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง อาจอยู่ในลักษณะของ วากรรม คำนวน คำคม หรือถ้อยคำในบทเพลง บทประพันธ์ ร้อยกรองต่างๆก็ได้ การตั้งชื่อแบบนี้ ปรากฏในเรื่องสั้น จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, พุทโธ่เอ๋ย, มือปิ่น, เยียวบง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ปล่อยเกาะ, บ่าเอ๋ย อยเอ๋ย, นางละคร และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ไทกินปี” ในรวมเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “ไทกินปี” ไทกินปี เป็นคำชู้เด็กชุกชน เงาะ “ไท” หมายถึงคนแปลกหน้า คนต่างถิ่น คนที่แปลก “ปี” หมายถึง ดี-อวัยวะภายในของคนและสัตว์ (ภาษาถิ่นอีสาน) “ไทกินปี” จึงมีความหมายคล้ายกับชื่อยุ้ยนั่นเอง อันเป็นคำสำนวนท้องถิ่นมาตั้งชื่อเรื่อง เพื่อสะท้อนให้เห็นเรื่องราวที่คนในพื้นที่ถูกรังแกจากคนต่างถิ่นในหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นความรักของหนุ่มสาว คนต่างถิ่นที่มาหลอกไปทำงานต่างประเทศ นักการเมืองแปลกหน้า เป็นต้น ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ต่อเมื่อเวลาเนิ่นนานออกไปหลายปี แม่คงปฏิเสธไม่ลงว่าไทกินปีนั้นมีอยู่จริง ครอบครัวของเราประสบชะตากรรมอันเป็นบทเรียนราคาแพงที่ไม่อาจลบเลือนจากความทรงจำได้เลย...

จะอะไรเสียอีกเล่า...ก็ไอ้คนแปลกหน้าที่มาป่าวประกาศหาคนไปทำงานได้ห้วนนั้นไง...” (2545: 48)

เรื่องสั้น “ตะแบกบานแล้วร่วง” ในรวมเรื่องสั้นชุด “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ผู้เขียนนำเอาข้อความในบทเพลง “เหมือนข้าวคอกเคียว” ท่อนหนึ่งมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง แสดงให้เห็นเนื้อหาของเรื่องที่กล่าวถึงชะตากรรมของหญิงสาวคนหนึ่ง que เปลี่ยนไปตามสภาพสังขารวร้าย อีกทั้งเส้นทางชีวิตที่ตกต่ำเพราะการกระทำของตนเอง ดังบทตัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...ตะแบกบานแล้วร่วง...สีม่วงที่พี่ชื่นชม...หรือดั่งหิ่งระงม...พี่ปล่อยน้องให้ตรมคนเดียว...”

เพลงเก่าเศร้าซึ่งลอยขึ้นบนโคม...ภาพเด็กสาวผมเปียซ้อนทับกับหน้าต่างาตาปีของหญิงชีเฒ่าดูรางเลือน...ขณะที่ภาพนักร้องสาวร่างเปล่าเปลือยที่ผมกกกอดไว้แนบออกเมื่อสองเดือนก่อนแจ่มชัดขึ้นทุกที...” (2547: 35-36)

เรื่องสั้นชื่อ “บ่าเอย อองเอย” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องตามคำพูดของ “ขอทาน” ชาวเวียดนามที่เป็นคำขึ้นต้นบทร้องสั้น ๆ เพื่อขอเงิน เป็นการเรียกร้องความสงสาร ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่กำลังพูดถึงชีวิตของเด็กน้อยขอทานชื่อ “จาง” ดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...บ่าเอย อองเอย ๆ...งานของจางเริ่มขึ้นอีกครั้ง ไม่มีอะไรยุ่งยาก แคคำพูดดังซ้ำ ๆ ซาก ๆ เดินไปเรื่อย มือถือนอนเก้าอี้สายไปมาเพื่อขอเศษเงิน มันดูง่ายและน่าคุ้นเคย เสียจนความรู้สึกตายด้าน แต่บางครั้งจางก็เบื่อหน่ายกับการสั่นเสียงและบ่นสืบท่าทางเพื่อดึงดูดความสงสาร...” (2550: 68)

5. ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ

การตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญหมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นที่ยึดเอา “ตัวละครสำคัญ” หรือตัวละครเอกเป็นหลักในการขมวดเรื่องราว ปรากฏจำนวน 8 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การใช้ชื่อโดยตรง และการใช้ชื่อโดยนัยนำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

5.1 การใช้ชื่อโดยตรง หมายถึง การใช้ชื่อของตัวละครมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง อาจปรากฏในรูปชื่อตัวละครอย่างเดียวหรือมีคำอื่นประกอบเพื่อสื่อถึงแนวทางของการนำเสนอเนื้อหาได้ ข้อมูลที่ปรากฏมีจำนวน 4 เรื่องคือ นุดสะหวัน, ความหวังของซัน, มาตามเซียว : นางฟ้าของแฟรงค์ และฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นุดสะหวัน” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ชื่อเรื่องมาจากชื่อตัวละครเอก ซึ่งถือเป็นจุดรวมของเรื่อง เพราะเป็นเรื่องปัญหา “รักสามเส้า” หนึ่งหญิงสองชาย อีกทั้งการเขียนตามแบบอักษรวิธีของภาษาลาวก็สามารถเรียกความสนใจได้ ผู้เขียนจึงใช้ชื่อนี้เป็นชื่อเรื่อง ดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...เป็นธรรมดาที่ทุกหลาบงามอย่างนุดสะหวันจะมีชายหมายปองหลายคน แต่ท่าทีของเธอจะให้ความสนทนากับจินสะหมอนและพอลซาร์ มากเป็นพิเศษ...” (2550 : 35)

เรื่องสั้น “มาตามเซียว : นางฟ้าของแฟรงค์” ในรวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการใช้ชื่อตัวละครโดยตรงมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งบ่ง

บอกถึงแนวเรื่องได้เป็นอย่างดี ดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่กำลังพูดถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครเอกว่า

“...บัดนี้โอ้เซียวไม่ใช่นางประแดะอีกต่อไป แต่มันเป็นนางไอ่คำที่ควรคู่ยิ่งกับผาแดง เทพบุตรผมทอง วิศวกรหนุ่มผู้แสนใจดี...โอ้เซียว...โอ้สาเกเซียว...นางประแดะ...กลายเป็นอดีตไปแล้ว จากนั้นไปมีแต่ “มาตามเซียว” ...นางฟ้าของแฟรงค์...” (2551: 38)

5.2 การใช้ชื่อโดยนัย หมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นโดยยึดความหมายหรือสถานภาพ ของตัวละคร ปรากฏจำนวน 4 เรื่องคือ พี่ชายคนที่สี่ นางฟ้าในดวงจันทร์ นางละคร และเจ้า (หน้า) ที่

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ในรวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องจากความหมายของชื่อตัวละครคือ “งา” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสวยงามของหญิงสาว ดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...งา - เป็นชื่อของสาวสวยคนนี้ ผมถามถึงความหมาย เธอเงยหน้าพลางซึ่งมือไปยังจันทร์เต็มดวงที่กำลังลอยอยู่ในโค้งฟ้า ไกด์หนุ่มอธิบายว่า งาเป็นชื่อของนางฟ้าตนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในดวงจันทร์...” (2550: 26)

เรื่องสั้นชื่อ “นางละคร” ในรวมเรื่องสั้น “หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ” ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องสั้นจากสถานภาพด้านหน้าที่การงานของตัวละคร และยังแฝงนัยยะเกี่ยวกับการดำเนินเรื่องไว้ด้วย เช่น การแสดง “ละคร” ของดาราสาวเพื่อสร้างภาพให้ตนเองดูดี ดังบทคัดตอนจากข้อความในเรื่องที่ว่า

“...สองมือที่เคยหวดซ้ายป่ายขวาเมื่อวันก่อน บัดนี้ค่อยๆเลื่อนมาประกบติดแน่นในท่าพนม แล้วค้อมหัวกราบลงแทบตัก

ในเหลี่ยมมุมที่บดบังอยู่นั้น...ดาราสาวจุดยิ้มขึ้นอย่างเหี้ยมเกรียม

...เฮอะ..แค่นี้ก็สิ้นเรื่อง..หล่อนคำรามในลำคอ ไอ้พวกสื่อมันจะแสบสักแค่ไหนกันนักเซียว...” (2554: 80)

บทสรุป

อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่องที่นำมาศึกษาพบว่าปรากฏการตั้งชื่อเรื่องอยู่ 5 ประเภท คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญจำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.51, ตั้งชื่อจากแก่นของเรื่อง จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.64, ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.87, ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.28 และตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.70 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีคิดของผู้ประพันธ์ในการใช้ถ้อยคำของชื่อเรื่องเพื่อสื่อสารกับผู้อ่าน โดยหวังผลให้สะดุดตาสะดุดใจ กระตุ้นความรู้สึกให้อ่านอ่านอยากติดตามเนื้อหาภายใน ในบทความนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประพันธ์ยึดเอาเหตุการณ์สำคัญมาสรุปรวมเป็นชื่อเรื่องมากที่สุด แสดงให้เห็นอัตลักษณ์การตั้งชื่อเรื่องสั้นของทัศนาวดีว่าให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ในเรื่อง ชื่อเรื่องจึงมีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญๆ ในเรื่องเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนาวดี. (นามแฝง). (2545). ในโลกแคบ. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
 (2546). ความลับที่ซาปา. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
 (2547). โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
 (2550). นางฟ้าในดวงจันทร์. กรุงเทพฯ: แมโพลิส.
 (2551). หมู่บ้านแอโรบิก. กรุงเทพฯ: แพรว.
 (2554). หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ปังใบ
 (2557). ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม. กรุงเทพฯ: ไร่เลย์.
 เปลื้อง ณ นคร. (2535). ศิลปะแห่งการประพันธ์. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
 พิมาน แจ่มจรัส. (2556). เขียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.